

Etusivu>Oikeudenkäyntimenettely>Siviilioikeudelliset menettelyt>Todistelu

Todistelu

Alankomaat

1 Todistustaakka

Alankomaiden prosessioikeudessa lähtökohtana on, että sen, joka väittää jotakin, on näytettävä väitteensä toteen. Toisin sanoen osapuoli, joka vetoaa tiettyjen tosiseikkojen tai oikeuksien oikeusvaikutuksiin, on todistettava kyseiset tosiseikat ja oikeudet. Poikkeuksellisesti todistustaakka voi määräytyä myös toisin, jos erityissäännöksissä niin säädetään tai jos se on tarpeen oikeuden ja kohtuuden nimissä.

1.1 Mitkä ovat todistustaakkasäännöt?

Todistelua koskevia siviiliprosessilain (*Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering*) sääntöjä sovelletaan haastemenettelyn (*dagvaardingsprocedure*) lisäksi hakemusmenettelyssä (*verzoekschriftprocedure*), paitsi jos asian luonne estää sen. Väliitoimenettelyssä (*kort geding procedure*) sääntöjä ei ole pakko soveltaa. Niitä ei sovelleta automaattisesti myöskään välimiesmenettelyssä (*arbitrage*), mutta menettelyn osapuolet voivat halutessaan sopia niiden soveltamisesta.

Todistelua koskevat säännöt on kirjattu siviiliprosessilain 149–207 §:ään.

1.2 Onko olemassa sääntöjä, joiden nojalla tiettyjä tosiseikkoja pidetään sellaisina, ettei niiden toteen näyttäminen ole tarpeen? Millaisissa tapauksissa?

Onko tiettyjen olettamusten kumoaminen mahdollista esittämällä vastatodistelua?

Tuomioistuimen on katsottava toteen näytetyiksi ne tosiseikat, jotka toinen osapuoli on esittänyt ja joita toinen osapuoli ei ole (tydyttävällä tavalla) kiistänyt. Poikkeuksena tästä on kuitenkin tilanne, jossa tällainen päätelmä aiheuttaisi oikeusvaikutuksia, joista osapuolet eivät voi vapaasti määrätä. Tällöin tuomioistuin voi vaatia todisteiden esittämistä.

Todistelua ei tarvita myöskään sellaisten tosiseikkojen ja olosuhteiden osalta, jotka ovat yleisesti tiedossa ja perustuvat kokemussääntöihin. Myös tuomioistuin voi käyttää niitä riippumatta siitä, onko niihin vedottu. Yleisesti tiedossa olevilla tosiseikoilla ja olosuhteilla tarkoitetaan sellaisia tosiseikkoja ja olosuhteita, jotka jokainen normaalisti kehittynyt ihminen tietää tai voi tietää. Yleisillä kokemussäännöillä tarkoitetaan puolestaan kaikilla Alankomaissa asuvilla olevaa tietämystä ja kokemusta. Toteen ei tarvitse näyttää myöskään niitä tosiseikkoja, jotka tuomioistuin itse toteaa menettelyn aikana (nk. prosessuaaliset tosiseikat).

Joskus laissa säädetään olettamuksesta. Eräät tosiseikat ja olosuhteet ovat niin todennäköisiä, että osapuolen, joka vetoaa niihin, ei tarvitse näyttää niitä toteen. Myös tuomioistuin voi kokemussääntöjen nojalla esittää olettamuksia tosiseikkojen vahvistamiseen liittyen. Tällöin vastapuolella on mahdollisuus esittää vastanäyttöä. Lisäksi on olemassa joitakin erityistapauksia. Tieliikennelain mukaan autoilijan, joka ajaa polkupyöräilijän tai jalankulkijan päälle, on korvattava aiheutuneet vahingot, paitsi jos hän pystyy todistamaan, että onnettomuudessa oli kyse force majeure -tilanteesta. Toinen esimerkki on tapaus, jossa työntekijä vaatii korvausta vahingosta, jonka on todettu aiheutuneen hänen suorittaessaan työtehtäviään. Tällöin työnantaja voi välttyä vahingonkorvausvelvollisuudelta vain, jos hän/se pystyy todistamaan, ettei ole laiminlyönyt asianmukaista huolellisuutta tai että vahinko on aiheutunut työntekijän tahallisen tai tietoisesti huolimattoman toiminnan seurauksena.

1.3 Missä määrin oikeuden on vakuututtava jostakin tosiseikasta voidakseen perustaa tuomionsa tällaisen tosiseikan olemassaoloon?

Tuomioistuin arvioi sille esitettyjä todisteita vapaan harkintansa mukaan, ellei laissa toisin säädetä. Tämä poikkeus koskee sääntöjä todisteiden sitovasta todistusvoimasta. Jos kyseessä on ratkaiseva todiste, tuomioistuin on velvollinen ottamaan tiettyjen todisteiden sisällön totena tai antamaan sille tietyn todistusvoiman. Myös tällöin vastapuoli voi esittää vastanäyttöä.

Tuomioistuin voi tehdä päätöksensä ainoastaan sellaisten tosiseikkojen nojalla, jotka on vahvistettu riittävällä tavalla todistelusääntöjä noudattaen.

2 Todisteiden vastaanottaminen

2.1 Edellyttääkö todisteiden vastaanottaminen aina asianosaisen pyyntöä, vai voiko tuomari tietyissä tapauksissa hankkia todisteita oma-aloitteisesti?

Tietyissä tapauksissa (esim. tilintarkastus ja todistajan kuuleminen) tuomioistuin voi osapuolen pyynnöstä määrätä todisteluvelvollisuuden toiselle osapuolelle. Tuomioistuin voi tehdä sen myös viran puolesta eli omasta aloitteestaan.

Tuomioistuin voi myös joko osapuolen pyynnöstä tai omasta aloitteestaan pyytää asiantuntijanlausuntoa tai määrätä toimitettavaksi katselmuksen tai paikan päällä käynnin. Tuomari nimeää asiantuntijan, vastaanottaa asiantuntijanlausunnon ja toteaa tilanteen paikalla. Osapuolilla on velvollisuus auttaa asiantuntijaa lausunnon laatimisessa.

Osapuolet voivat tuoda esiin omat näkemyksensä ja esittää vaatimuksia sekä asiantuntijanlausunnon että katselmuksen yhteydessä.

2.2 Mitä seuraa sen jälkeen, kun asianosaisen pyyntö todisteiden vastaanottamisesta on hyväksytty?

Osapuolella, jonka annetaan esittää todisteita tai jolla on todistustaakka, on velvollisuus todistaa esittämänsä seikat ja/tai olosuhteet. Vastapuolella on mahdollisuus esittää vastanäyttöä, jollei laki sitä kiellä.

2.3 Millaisissa tapauksissa oikeus voi evätä asianosaisen esittämän pyynnön todisteiden vastaanottamisesta?

Tuomari kieltäytyy todisteiden vastaanottamisesta, jos ne eivät liity asiaan, ovat epämääräisiä, esitetään määrääjän umpeuduttua tai niitä ei ole esitetty vakavissaan. Todisteiden vastaanottopyyntöä ei voi evätä todisteiden oletun vaikutuksen perusteella.

2.4 Mitä erilaisia todistelukeinoja on olemassa?

Alankomaissa todistelu on vapaamuotoista. Todisteita voi siis periaatteessa esittää millä tahansa keinoin, ellei laissa toisin säädetä. Laissa mainitaan joitakin mahdollisia todistelukeinoja:

viralliset asiakirjat ja tuomioistuimen päätökset

tilintarkastus- ja kirjanpitoimerinnät ja niihin liittyvät asiakirjat

todistajien kuuleminen

asiantuntijoiden lausunnot tai kuuleminen

katselmus ja käynti kohteessa.

2.5 Millä tavoin todisteita voidaan ottaa vastaan todistajilta? Tapahtuuko se eri tavoin kuin todisteiden vastaanottaminen asiantuntijoilta? Mitä sääntöjä sovelletaan kirjallisiin todistajanlausuntoihin ja asiantuntijalausuntoihin?

Todisteiden vastaanottaminen todistajilta on sallittava lain nojalla. Se tapahtuu osapuolen pyynnöstä tai niin, että tuomari määrää sen toisen osapuolen tehtäväksi. Myös osapuolia voidaan kuulla todistajina (ks. kohta 3). Todistajia kuultaessa osapuolet nimeävät todistajat.

Todisteet saadaan todistajilta kuulemalla heitä. Kuuleminen tapahtuu oikeudenistunnossa suullisesti. Todistajanlausuntoa voidaan käyttää todisteena ainoastaan siltä osin kuin se koskee tosiseikkoja, joista todistajalla on ensi käden tietoa. Osapuolen pyyntö saada esittää todistajanlausunto hyväksytään, jos lausunnon aiheena olevat tosiseikat ovat kiistanalaisia ja voivat auttaa asian ratkaisemisessa.

Toisen osapuolen pyynnöstä tai tuomioistuimen omasta aloitteesta voidaan myös hankkia suullinen tai kirjallinen asiantuntijanlausunto (siviiliprosessilain 194 §). Jos lausunto annetaan kirjallisesti, tuomioistuin asettaa määräajan, johon mennessä se on toimitettava. Suullisen lausunnon asiantuntija antaa määrättyinä istuntopäivinä.

2.6 Onko joillakin todistelukeinoilla suurempi painoarvo kuin toisilla?

On erotettava toisistaan sitovat ja ei-sitovat todisteet. Jos kyseessä on sitova todiste, tuomarin on katsottava sen sisältö toteen näytetyksi eli tunnustettava tällaisen todisteen todistusvoima sellaisena kuin se laissa määritellään. Sitovasta näytöstä voi esittää myös vastanäyttöä, jollei sitä ole kielletty laissa. Sitovia todisteita ovat esimerkiksi viralliset asiakirjat ja rikostuomiot. Ei-sitovien todisteiden todistusarvon tuomari voi määrittää itse.

2.7 Onko tiettyjen tosiseikastojen todistaminen sidottu määrätynlaiseen todistelumenettelyyn?

Tiettyissä tapauksissa todisteeksi kelpaa ainoastaan asiakirja. Joissain tapauksissa asiakirja on tietyn oikeuden olemassaolon edellytys. Tällaisia asiakirjoja ovat esimerkiksi avioehtosopimus ja testamentti. Avioehtosopimuksen tai notaarin laatiman testamentin olemassaolo on todistettava notaarin vahvistamalla asiakirjalla. Myös lisätestamentti käy todisteesta. Lisätestamentti on käsin kirjoitettu, päivätty ja allekirjoitettu asiakirja, johon on kirjattu perittävän toiveet. Ne voivat koskea esimerkiksi vaatteiden, korujen ja tiettyjen koti-irtaimistoon kuuluvien esineiden ja kirjojen perinnöksi jättämistä. Lisätestamenttia ei tarvitse vahvistaa notaarin laatimalla asiakirjalla.

2.8 Velvoittaako laki todistajat todistamaan?

Peruseriaate on, että jokainen, joka on lain mukaisesti kutsuttu todistajaksi, on velvollinen todistamaan eli olemaan läsnä oikeudenistunnossa ja antamaa siellä totuudenmukaisen lausunnon.

2.9 Millaisissa tilanteissa todistajat voivat kieltäytyä todistamasta?

Todistamisvelvollisuudesta voi tietyissä tapauksissa saada vapautuksen.

Vapautus voidaan myöntää perhesuhteiden nojalla osapuolten läheisille. Tähän ryhmään kuuluvat osapuolen (entinen) puoliso tai (entinen) rekisteröity kumppani sekä henkilöt, jotka ovat osapuolen sukulaisia joko verisukulaisuuden tai avioliiton kautta ensimmäisessä tai toisessa asteessa eli vanhemmat, lapset, isovanhemmat, lastenlapset ja sisarukset.

Todistaja voi myös pyytää vapautusta todistamisvelvollisuudesta tiettyjen kysymysten osalta, jos hän niihin vastaamalla myötävaikuttaisi itsensä tai sukulaisensa tuomitsemiseen rikoksesta. Tässä yhteydessä sukulaisiksi katsotaan verisukulaiset ja avioliiton kautta sukua olevat henkilöt suoraan alenevassa tai ylenevässä polvessa ja sivusukulaiset toisessa ja kolmannessa asteessa sekä todistajan (entinen) puoliso tai (entinen) rekisteröity kumppani (siviiliprosessilain 165 §:n 3 momentti).

Vapautus voidaan myöntää myös ammattiaseman perusteella. Tähän ryhmään kuuluvat henkilöt, joita sitoo salassapitovelvollisuus ammatinsa, työtehtäviensä tai muun asemansa vuoksi (esim. papit, lääkärit, asianajat ja notaarit).

2.10 Voidaanko todistamisesta kieltäytyvää henkilöä rangaista tai pakottaa hänet todistamaan?

Jos henkilö, joka on kirjatulla kirjeellä kutsuttu todistamaan, ei saavu oikeudenistuntoon, tuomari määrää asianosaisen pyynnöstä päivän, jona todistaja voidaan haastaa oikeuteen. Jos todistaja ei sittenkään saavu paikalle, tuomari voi määrätä poliisin hakemaan hänet oikeudenistuntoon. Jos oikeuteen saapunut todistaja kieltäytyy todistamasta, tuomari voi asianosaisen pyynnöstä määrätä hänet säilöön otettavaksi. Säilöönoton kustannukset lankeavat pyynnön esittäneen osapuolen maksettaviksi. Tuomari sallii säilöönoton vain, jos hän pitää sitä perusteltuna totuuden selville saamiseksi.

2.11 Onko olemassa henkilöryhmiä, joita ei voida kuulla todistajina?

Periaatteessa todistamisvelvollisuus koskee kaikkia lukuun ottamatta henkilöitä, joilla on oikeus kieltäytyä siitä (ks. myös kohta 2.9).

2.12 Mikä on tuomarin ja asianosaisten asema todistajainkuulustelussa? Millä edellytyksillä todistajaa voidaan kuulla käyttämällä hyväksi erilaisia teknisiä apuneuvoja, kuten videoneuvottelua?

Todistajan kuuleminen on tuomarin tehtävä. Myös osapuolet ja niiden neuvonantajat voivat esittää todistajille kysymyksiä. Tuomari voi joko omasta aloitteestaan tai toisen osapuolen pyynnöstä ristikuulustella todistajia toisiaan tai osapuolia vastaan. Tuomari voi esittää osapuolille kysymyksiä todistajanlausunnon johdosta, ja myös osapuolet voivat esittää kysymyksiä toisilleen.

Todistelua koskeviin Alankomaiden sääntöihin ei sisälly määräyksiä videoneuvottelusta. Alankomaiden lainsäädännössä videoneuvottelu ei ole kielletty, eikä sellaisen järjestämiselle ole mitään käytännön esteitä. Videoneuvottelun käytöstä päättää tuomari.

3 Näytön arviointi

3.1 Estääkö se, että todiste on hankittu lainvastaisin keinoin, tuomioistuinta ottamasta todistetta huomioon tuomiossa?

Lainvastaiset todisteet voidaan jakaa laittomasti hankittuihin ja laittomasti käytettyihin todisteisiin. Jos todiste on hankittu laittomasti, sen käyttö ei välttämättä ole laitonta. Tuomari päättää, milloin todiste katsotaan laittomaksi.

3.2 Käykö lausumani todisteesta ollessani itse asianosaisena asiassa?

Osapuolia voidaan kuulla menettelyssä asianosaisina. Tällaista lausuntoa ei voida ottaa huomioon todisteena todistajana kuullun osapuolen hyväksi, paitsi jos lausunnon tarkoituksena on täydentää muita, puutteellisia todistajanlausuntoja (siviiliprosessilain 164 §:n 2 momentti).

Päivitetty viimeksi: 09/02/2022

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.